

‘Offentlig Styring’ – sjældent simpel og ikke altid reflekteret og transformativ

Klaus Majgaard, 2013

Offentlig styring: Simpel, reflekteret, transformativ

Hans Reitzels Forlag, København

336 sider, 300 kr.

I bogen *Offentlig styring* giver Klaus Majgaard sit bud på bedre offentlig styring i en tid præget af pres på samfundsøkonomien og behov for øget innovation og dialog. Majgaard argumenterer for, at styring i den offentlige sektor kan udvikles og forbedres på tre niveauer, som han kalder simpel, refleksiv og transformativ styring. Bogen definerer styring som: Når vi aftaler mål, lægger planer, koordinerer, følger op og evaluerer (s. 45). Majgaards styringsbegreb er dermed tæt koblet til relationer, foregår gennem kommunikation og er diskursivt funderet. De tre styringsbegreber samt syntesen mellem dem danner rammen for bogens opbygning og dermed også for anmeldelsens.

Ifølge Majgaard involverer „simpel“ styring fokus på formål og effekter (s. 45). Lad det være sagt med det samme: Jeg har det vanskeligt med denne betegnelse og finder begrebet misvisende. Formel styring er på ingen måde simpelt. Tværtimod er formel styring en både kompliceret og vanskelig proces. Det er Majgaard for så vidt helt opmærksom på, og hans ærinde synes ikke at være at gøre op med formel styring, men snarere at nuancere styringen. Men ved at kalde det simpel styring distance- rer Majgaard sig unødigt fra denne form for styring, og det kunne nemt være undgået med en mere præcis betegnelse. Derudover forbigår bogen en anelig litteratur om brugen af både performance management, incitament og regler, som påviser, at formel styring kan være både nødvendigt og gavnligt (se f.eks. Andersen et al. 2010, Økonomiske Incitament i den offentlige sektor for en oversigt). Majgaard bygger på et andet videnskabsteoretisk grundlag end størstedelen af denne litteratur, som har et mere empiricistisk tilsnit, og måske er det derfor, at denne del af styringslitteraturen ikke omtales i bogen. Ikke desto mindre betyder det, at bogen til dels overser de nødvendige og positive aspekter ved formel styring. Den målrationelle del af litteraturen vil hævde, at styring snarere handler om at sørge for, at bestemte interesser fremmes frem for andre.

Bogen giver en kortfattet beskrivelse af den statslige og kommunale styring gennem mål og rammer og de seneste års udvikling mod resultatbaseret styring og effektmåling. Selvom der luftes optimistiske toner om-

kring effektmålingers potentiale til at erstatte styring af processer og organisering, gør bogen en del ud af den parallelle intensivering af detailregulering på en række velfærdsområder.

En væsentlig pointe i bogen er, at styring altid argumenteres ud fra hensyn til helheden, selvom perspektivet nødvendigvis er lokalt (partikulært med Majgaards ord). Aktører kæmper derfor om at tale på helhedens vegne, men ud fra forskellige mål. Styring sker ikke kun ud fra forventninger om, hvad der er virkningsfuldt, men også ud fra hensyn til legitimitet; styringens hensyn til helheden er altså en illusion. Konflikter mellem mål som eksempelvis økonomi og kvalitet, rettidighed og lovmedholdelighed er uundgåelige, og krydspres og målkonflikt lurer. Når konflikten bryder ud, spiller aktørerne spil, hvor det gælder om at tilrane sig vinderroller og undgå taberroller. Når de styrede taber, underlægges de derfor nemt endnu strammere styring. Ifølge Majgaard slår målrationeliteten derfor før eller siden sprækker. For at komme ud over disse problemer går bogen bl.a. til den tyske filosof Hegel og slutter, at styring bør ledsages af gensidighed og anerkendelse.

Dette binder an til bogens anden del om den „reflekterede“ styring, da anerkendelsen forpligter til at være opmærksom på og reflektere over de institutionelle kontekster, styringen er indlejret i. Den offentlige sektor er kendetegnet af en række modstridende logikker, herunder NPM, offentlige værdier, bureaukrati mv. For at tage stilling til disse modstridende logikker argumenter bogen for, at styringen må gå ét skridt op ad refleksionens stige. Kapitlet tager blandt andet fat på netværksstyring og ledelse og argumenterer for, at styring må navigere mellem forskellige hensyn. Det er væsentligt at begrunde styringen på højere niveauer for at begå sig mellem disse rivaliserende rationaler. Problemet er imidlertid, at denne op- højelse i princippet kan fortsætte i det uendelige, fordi der ikke eksisterer endegyldige værdier for styring af den offentlige sektor. Løsningen er at trække sig selv op ved håret og lave en tautologisk slutning og acceptere, at styringen må foregå i åbenhed over for disse kæmpende rationaler.

Dette er emnet for bogens tredje del, som handler om den „transformativ“ styring, hvor man er åben over for

paradokserne, og hvordan forskellige tilgange kan anvendes til at bringe alle til en ny forståelse af de problemer, styringen skal løse. I afsnittet gennemgås eksempelvis forskellige læringsteorier og ikke mindst Scharmers Teori U, som har slået bredt an i den offentlige sektor inden for de seneste år. Kapitlet konkluderer således, at åbenheden giver mulighed for en mere meningsfuld styringsrelation på alle niveauer af styringskæden.

I syntesekapitlet bindes de tre styringslogikker sammen: Majgaard slår fast, at „simpel“ styring er nødvendig, men at der er behov for refleksivitet om styringens fundament og villighed til transformativitet og åbenhed for nye perspektiver undervejs. Denne proces fordrer både åbenhed og deltagelse, hvilket Majgaard kalder autencitet og ser som en kvalitet. Styring søger at løse konflikter og paradokser, og Majgaard slutter fornuftigt, at det netop er derfor, styring er nødvendig i første omgang. Majgaard drager videre den implikation, at paradokser og konflikter skal ses som en indlejret del af styring, men det handler om at være åben over for dem.

Min kritik af bogen går først og fremmest på bogens samlede argument, som for mig bliver utydeligt i kompleksiteten. Flere dele af bogen fremstår ret abstrakte (særligt omkring Hegel og Kant) og langt fra bogens problemstilling. Den ydmyge læser (min egen forskningstradition er mindre filosofisk orienteret) skal bruge en del energi på at forstå den generelle pointe hos eksempelvis Hegel, og ud over sved på panden har det den konsekvens, at koblingen til offentlig styring flere gange fortoner sig. Bogen er rettet mod praktikere, og udfordringen vil næppe være mindre for denne målgruppe. Jeg medgiver, at forfatteren trækker pointer ud af de abstrakte passager – og flere læsere vil ganske givet finde dem akademisk udfordrende – men for en stor dels vedkommende bliver det utvivlsomt en udfordring at læse bogen og ikke mindst forstå den. Ja, styringen skal ikke bare være simpel, men også reflekteret og transformativ, men hvordan ser det ud? Og er det altid muligt?

Som jeg læser bogen leverer den et meget klart syn på, hvordan styring i den offentlige sektor *bør* være. Som en undervisningsbog på universitetsniveau mener jeg ikke desto mindre, at man skal udvise en vis forsigtighed med at give ensrettede anbefalinger. Det kræver i det mindste, at man har dokumentation for sine synspunkter. Bogen trækker på filosofisk teori, en række (primært) danske studier og derudover en række eksempler fra Majgaards egen karriere i primært danske kommuner. Eksemplerne fungerer fint til at drive pointer frem, og de gør bogen vedkommende, og forskningsresultaterne viser en side af styringen, men hvad viser den bredere forskning? Den internationale forskning? Majgaard er faktisk opmærksom på dette, og han anbefaler brugen af evidensbaserede styringsanbefalinger

(s. 303), men han er samtidig fanget i sin egen logik. Lidt skarpt kunne man hævde, at bogen med sin egen terminologi fremstår som mere præskriptiv end kausal.

Jeg mener især, at bogen underspiller betydningen af interesser, ressourcer og magt. Især kunne den politiske kontekst være uddybet. Politikernes rolle diskuteres i de fleste tilfælde meget overordnet (f.eks. s. 287). Politikernes særlige rolle trækkes ind enkelte gange, men som regel som et perspektiv blandt andre. De politiske omgivelser er ellers et grundtræk ved det offentlige, som statskundskaben konsekvent holder fast i. Bogens forhold til magt er efter min bedømmelse for egalitært. Det er uklart for mig, om Majgaard ikke mener, at nogle aktører (eksempelvis de valgte politikere eller topbureaukraterne) i mange tilfælde har en legitim ret til at definere styringen. Store grene af litteraturen har beskæftiget sig med netop disse spørgsmål, og der er skrevet danske lærebøger om emnet (eksempelvis Winter og Nielsen, 2010, *Implementering*; Christensen, Ibsen & Christiansen, 2010, *Politik og Forvaltning*), men disse perspektiver nævnes ikke i denne bog, selvom de er grundlæggende for offentlig styring. Majgaard konkluderer derimod, at „[h]vorvidt vi når frem til rationelle løsninger, afhænger helt og holdent af vores evne til at være samskabende“ (s. 274). Det kan for så vidt være rigtigt, men det er ikke åbenlyst, at hverken de styrede eller de styrende har interesser i eller ressourcer til at indgå troværdigt i disse forløb. Jeg mangler i det mindste at få dokumenteret (empirisk), at Majgaards anbefalinger giver bedre styring.

Dertil kommer, at bogen gennemgående er skrevet i et temmelig akademisk sprog. Selvom tonen generelt er veloplagt og henvendt direkte til læseren, er skrivestilen flere steder unødigt kompliceret: „Der findes altså ingen subjekter og objekter løsrevet fra begivenheden. Subjekter og objekter er snarere momenter i begivenhedens konstitution af sig selv.“ (s. 250) Denne type sætninger giver mening, men først når de er læst i sammenhæng med den omgivende tekst indtil flere gange. Det må kunne lade sig gøre at formidle det i et mere tilgængeligt sprog – især til praktikere.

Samlet set har bogen gode teoretiske pointer, og den inviterer til diskussion. Med mine indvendinger in mente mener jeg, at bogen giver stof til refleksion over styringen og dens ukohærente væsen, og jeg vil til enhver tid medgive forfatteren, at styring i den offentlige sektor er komplekst og involverer dilemmaer. Men nogle gange har aktørerne bare hverken interesse i eller ressourcer til at styre anderledes.

Christian Bøtcher Jacobsen

Adjunkt, Institut for Statskundskab,
Aarhus Universitet

Sammensat borgerskab: multinationale virksomheder og global forfatningsdannelse

Grahame F. Thompson, 2012

The Constitutionalization of the Global Corporate Sphere?

Oxford University Press, Oxford

219 sider, 600 kr.

Grahame F. Thompson har i tidligere arbejder vist sig særdeles skeptisk over for 'globalisering' som proces og begreb; hans kritik er dels, at rygtet om global enhed er stærkt overdrevet på det empiriske niveau, dels at den øgede interaktion, der trods alt finder sted på verdensplan, langt fra er så entydigt positiv, som mange globaliseringsteoretikere påstår. I *The Constitutionalization of the Global Corporate Sphere?* bygger Thompson videre på denne todelte argumentation ved dels at undersøge, i hvor høj grad multinationale virksomheder kan siges at være konstitueret i og som en samlet global sfære, dels at diskutere den normative værdi af de identificerede empiriske tendenser. Forfatninger, skriver Thompson, hører traditionelt til i nationalstatens sfære, hvor de regulerer forholdet mellem borgere og institutioner, så hvorfor dukker begrebet stadigt oftere op i forbindelse med det globale forretningsliv? Bogens titelspørgsmål er altså også dens omdrejningspunkt, og Thompson undersøger det detaljeret og nuanceret ved at betragte en (eventuel) global forretningsmæssig forfatningsproces som en 'assemblage', dvs. som en kompleks samling af mere eller mindre forskelligartede elementer og tendenser snarere end en entydig og ensrettet proces.

Denne tilgang er bogens absolutte styrke: Her er ingen lette løsninger eller forhastede forsimplinger, men i stedet omhyggelige teoretiske overvejelser og afbalance-rede analyser af de forskellige dele, der tilsammen udgør den mulige konstituering af en global forretningsverden. Undersøgelsen falder i fire hoveddele, der omkranses af indledningens 'mise-en-scene' og det afsluttende kapitels sammenkobling af delene. Det er prisværdigt, at Thompson tilbyder komplekse analyser af komplekse processer, og man bliver klogere på mange væsentlige tendenser igennem læsningen af hvert enkelt kapitel. Imidlertid er der ind imellem fare for at tabe det større billede af syne, hvilket især viser sig problematisk i det afsluttende kapitel. Nok er man på dette tidspunkt helt overbevist om, at komplekse problemer kræver komplekse løsninger, men denne læser havde alligevel håbet på en lidt mere samlet konklusion og et lidt mere detaljeret løsningsforslag.

Hvor Thompson i sin sagsfremstilling ikke foregriber nogle konklusioner, men snarere strukturerer sin fortæl-

ling som en krimi, hvor skurken først afsløres til sidst, vil jeg vove at løfte sløret for hans hovedpointe, inden jeg går videre med en gennemgang af de enkelte kapitler og deres individuelle styrker. Thompsons væsentligste bidrag består i, at han identificerer den i øjeblikket dominerende tendens som 'quasi-constitutionalization', dvs. en proces, som minder om forfatningsdannelse, men ikke helt er det. Denne tilsyneladende forfatningsmæssige regulering af forretningsverdenen er, fremgår det ved bogens afslutning, problematisk på to måder: Dels understøttes processen ikke i tilstrækkelig grad af stærke institutioner, der både har skabt den globale forfatning og kan sikre dens overholdelse; dels kan multinationale virksomheder ved at tilslutte og påberåbe sig forfatningsprocessen foregive en legitimitet, de ikke har. 'Quasi-constitutionalization' er altså både for svag (mht. politiske institutioner) og for stærk (mht. private aktører); der er tale om global *uorden*. Det er en særdeles vigtig pointe (og en som hele bogen i tilbageblik leder op til), som det er svært at sidde overhørig. Derfor kunne man have ønsket sig, at Thompson på mere direkte vis havde peget på et alternativ. Dette skal dog ikke trække fra de mange indsigter, man opnår undervejs, og som det er vanskeligt at fremlægge i kortform; lad mig alligevel forsøge at opsummere indsigterne kapitel for kapitel for så at vende tilbage til spørgsmålet om, hvorvidt Thompson efterlader læseren i totalt limbo eller faktisk skitserer en vej ud.

Som nævnt sætter kapitel 1 bogens scene. Det sker via en gennemgang af de ændrede forretningsbetingelser for multinationale virksomheder, som finanskrisen ifølge Thompsons analyse har forstærket, men faktisk ikke er eneårsag til: Øget uro og usikkerhed og deraf følgende øget politisk regulering og offentlig bevågenhed. Thompson fokuserer på de reguleringsmæssige udviklinger, eller med hans egne ord: "this book is mainly about the shaping of the terrain of corporate regulation and governance through the further forging of juridical and constitutional frameworks for that activity to take place" (p. 9). Det er dette terræn, som betegnes 'quasi-constitutionalization': Et tredimensionelt felt bestående af 1) (territorielt) afgrænsede juridiske beføjelser, 2) forskellige typer af (international) lov og ret og 3) (teoretisk informerede)

forfatningsformer. Hver dimension beskrives, analyseres og vurderes i de følgende kapitler.

I kapitel 2 fokuseres der på den tredje dimension, hvorved der opstilles en teoretisk ramme for at undersøge, om og hvordan multinationale virksomheder kan opfattes som globale borgere. Thompson tager for det første spørgsmålet om, hvad en forfatning egentlig er, op til overvejelse og leverer en overbevisende kritik af de tilgange til global forfatningsdannelse, der enten baserer sig på en højere moral eller en dybere strukturel sandhed. Særligt kritikken af Jürgen Habermas' ideal om en fælles rationalitet er interessant: „This amounts to him asserting that juridification and adjudication should be conducted according to the persona of the reasonable/rational man – a man like himself in fact“ (p. 30). Hvor besnærende det end kan være at opstille og operere ud fra normer, der passer på én selv og dermed gør det lettere at forstå og afgrænse forfatningsdannelsen, er det hos Thompson ikke en reel løsning. I stedet må man se forfatninger som sociale praksisser, der begrænser det økonomiske og politiske handlerum samt definerer borgernes rettigheder og pligter; man må forholde sig til faktiske empiriske udviklingstendenser i stedet for til teoretiske idealer. For Thompson er en særligt vigtig udviklingstendens det neoliberale fokus på teknologier til selvregulering: Reguleringen af og tilsynet med økonomiske forhold flyttes i stigende grad fra offentlige institutioner til private aktører, og det er baggrunden for de multinationale virksomheders stadigt mere centrale rolle i den globale forfatningsdannelse.

I kapitel 3 og 4 undersøges denne rolle i to runder: Først (kapitel 3) defineres 'global corporate citizenship' (GCC) i relation til – og som forskellig fra – corporate social responsibility (CSR). Hvor CSR nok handler om virksomhedens sociale ansvar, forbliver denne tilgang forankret i forretningen; over for dette går GCC videre i begribelsen af virksomheden som borger. Dernæst (kapitel 4) diskuteres konsekvenserne af, at virksomheder tiltager sig og tilskrives status som globale borgere. Problemet er, at virksomhederne i høj grad opnår status som borgere, men ikke i samme omfang opfører sig som borgere; de får altså rettigheder, men ikke pligter, og de kan ikke i tilstrækkelig grad gøres ansvarlige for deres handlinger. Som Thompson konkluderer: „responsibility needs to be accompanied by *accountability*“ (p. 119). Dette har især at gøre med den første af de tre opstillede dimensioner: Multinationale virksomheder kan nok hævde status som ansvarlige borgere, men der findes ikke tilstrækkelige juridiske beføjelser, som kan holde dem op på deres borgerlige ansvar.

Kapitel 5 fokuserer på den anden dimension: Eksisterende lovgivning, som måske (måske ikke) kan levere en modvægt til virksomhedernes uregulerede (og derfor i foruroligende grad uforpligtende) ansvarlighed. Analysen viser, at der nok findes forpligtende global administrativ lovgivning, fx procedurer for at klage over brud på aftaler og regler, men at disse på ingen måde kan ses som udtryk for, at der er ved at opstå en global borgerlig offentlighed – eller et globalt demokrati. Dermed er der tale om 'rule by law' snarere end 'rule of law'; virksomheder og andre aktører kan bruge loven til deres egen fordel i stedet for at være styrede af og forpligtede på lovgivningen.

Dermed er vi fremme ved kapitel 6 og kan genoptage den tidligere skitserede kritik af bogen som helhed. Thompson foregriber faktisk kritikken, idet han påpeger, at der er tale om meget komplekse tendenser, som ikke alle trækker i samme retning. Han anerkender dog også, at det ikke fritager ham fra ansvaret for at give en samlet konklusion og vurdering. Konklusionen er som indikeret, at den dominerende tendens i retning af 'quasi-constitutionalization' af det globale forretningsliv ikke er baseret på – og heller ikke fører i retning af – en global økonomisk og politisk orden. Vurderingen er, at denne tendens langt fra er ønskværdig, men er der nogle alternativer? Det er her Thompsons detaljerede, nuancerede og velafvejede tilgang viser sin begrænsning, for den tilbyder ingen vej ud. Nogle læsere vil måske finde, at dette er en styrke – at det er befriende med en realistisk og pragmatisk analyse, der forbliver tro mod sig selv og ikke pludselig forfalder til ubegrundet eller utopisk normativitet, men er realisme nødvendigvis det samme som kynisme, for ikke at sige afmagt? Thompson peger selv på, at en styrkelse af mellemstatslige og multilaterale institutioner og aftaler, fx WTO, vil kunne danne modvægt til tingenes nuværende uorden – at der her er en mulighed for lige så stille at fortsætte og styrke en eksisterende udviklingstendens, som på sigt kan vise sig mere omfattende og vigtigere end overordnede reformforslag og dramatiske forandringer. Forhåbentlig vil han forfølge og udfolde denne mulighed i sit kommende arbejde.

Sine Nørholm Just

Lektor, ph.d.,

Department of Business and Politics,
Copenhagen Business School

Er Obamas USA exceptionelt?

Stephen Brooks, 2013

American Exceptionalism in the Age of Obama

Routledge, New York USA

154 sider, £24.99 (paperback)

Til trods for den voldsomme stigning i antallet af profetier om USA's snarlige fald som supermagt i kølvandet på USA's relative tilbagegang i indflydelse, er USA fortsat en exceptionel nation. Det er den kontante udmelding fra Stephen Brooks, der i sin nye bog argumenter for, at de to debatter er forskellige og bør holdes adskilt. „American exceptionalism“ er et omstridt historisk begreb, der grundlæggende hævder, at USA er kvalitativt anderledes end andre stater som et resultat af landets særlige historie. Det opstod før USA blev en supermagt, og selvom USA's velstand, magt, og indflydelse sidenhen er blevet forbundet med begrebet, er American exceptionalism ikke betinget af USA's supermagtsstatus.

Brooks baserer sit argument på en undersøgelse American exceptionalism indenfor fem områder: Forholdet mellem individ og stat, religions betydning, USA's rolle i verden, forfatningen, og den amerikanske drøm (i form af socioøkonomisk mobilitet). I sin gennemgang skelner Brooks mellem American exceptionalism som politisk narrativ i den indenrigspolitiske debat og som en realitet i forhold til USA's rolle i internationale affærer og i sammenligning med andre lande. Brooks afgørende påstand er, at der er tale om mere end blot et narrativ, og at USA forbliver exceptionel, på trods af at landet på nogle punkter i dag er mere lig andre vestlige demokratier end tidligere (16). Samtidig med at han hævder, at USA er reelt exceptionel, konkluderer han endvidere, at fortællingen er så stærk som aldrig før: „Indeed, in the age of Obama, the narrative of American exceptionalism is perhaps a more influential political force in the domestic politics of the United States than at any point in the country's history since the heyday of Manifest Destiny.“ (125).

Brooks starter med at placere debatten om American exceptionalism i dens nuværende kontekst af den økonomiske krise, valget af Obama i 2008 (der er blevet beskyldt for ikke at tro på American exceptionalism) og den verserende debat omkring USA's relative tilbagegang i forhold til fremadstormende økonomier. Dernæst introducerer han de historiografiske positioner inden for studiet af American exceptionalism, som også løbende bliver inddraget gennem bogens tematiske kapitler.

Det er en overordentlig vanskelig opgave at skrive en balanceret og nuanceret bog om et så politisk følsomt

og svært håndterbart emne som American exceptionalism. Ikke desto mindre lykkes det langt hen ad vejen for Brooks, selvom man selvfølgelig kan være uenig i hans konklusion om, at USA er exceptionel. Hvorvidt man accepterer den påstand, afhænger i høj grad af, hvordan man definerer exceptionel. Hvordan opstiller man mål for, hvad der kræves, for at noget kan betegnes som exceptionelt? Det er et vanskeligt spørgsmål at besvare – ikke mindst når man beskriver emner, der ikke altid er kvantificerbare. Og Brooks giver da heller aldrig en tilfredsstillende definition for hvad, der skal til. Brooks anvender nemlig primært kvalitative analyser af historiske tekster, den offentlige debat, politiske taler, medier og kultur. I kapitlerne om religion, udenrigspolitik og den amerikanske drøm inddrager han dog kvantitative undersøgelser, hvoraf nogle sammenligner USA med andre lande. Brooks holder dog fast i, at studier af den offentlige debat giver en bedre indsigt i betydningen af ideer, symboler og institutioner end statistik, som klart er brugbar, men ofte kan være misvisende (11). Han betegner selv sin tilgang som 'induktion informeret af filosofi og historie' i stil med den anvendt af Alexis de Toqueville i hans klassiske værk 'Demokrati i Amerika' og den franske filosof Bernard-Henri Lévy, da han rejste i sin landsmands fodspor i 2005.

Kapitlet om forholdet mellem individ og stat giver en overbevisende gennemgang af, hvorledes amerikanernes syn på statens rolle og individets frihed adskiller sig fra dem, man finder i andre vestlige demokratier, og Brooks forklarer fint, hvordan dette bidrager til den voldsomme modstand imod Obamas sundhedsreform. Brooks sporer to strømninger i amerikansk tænkning omkring individuel frihed: Frihed fra statsindblanding eksponeret af folk som Thomas Jefferson, David Thoreau og Ronald Reagan. Og frihed betinget af statsindblanding som det kom til udtryk i Franklin D. Roosevelts *New Deal*, Lyndon B. Johnsons *Great Society* og senest *Obamacare* (34). Den førstnævnte er langt mere dominerende i USA end i andre vestlige demokratier, og sammen med en udbredt mistro imod staten er det ifølge Brooks afgørende for USA's exceptionelle status i forholdet mellem individ og stat.

I behandlingen af religion kombinerer Brooks analysen af historiske strømninger med en række kvantitative

undersøgelser. Han afviser, at USA's skulle være på vej imod en tiltagende sekularisering, og hævder i stedet, at religion med dens enorme indflydelse på både indenrigs- og udenrigspolitik kan siges at være det mest afgørende element af American exceptionalism (45). Ifølge Brooks indtager religion og tro en særlig fremtrædende rolle i det offentlige rum og den politiske debat, som man ikke finder andetsteds i vestlige demokratier. Det er med til at forklare, hvorfor emner som abort og homo-ægteskaber optager så meget plads i samfundsdebatten (48).

Oven på otte år med George W. Bush blev valget af Obama hilst velkommen over det meste af verden. Ifølge Brooks var en afgørende del af forklaringen på Obamas popularitet, at store dele af omverdenen opfattede Obama som en præsident, der ikke tog American exceptionalism som sit udgangspunkt for USA's forhold til resten af verden (61). Brooks hævder videre, at uanset hvad man måtte mene om amerikansk udenrigspolitik, er det en realitet, at USA's indflydelse siden Anden Verdenskrig har været exceptionel (62). Som han også viser, går American exceptionalism i internationale forhold dog længere tilbage end USA's status som supermagt. Fortællingen starter med puritanere og deres forestillinger om at være et udvalgt folk med en særlig mission, som det blev artikulert af John Winthrop på vej over Atlanten i 1630. Fortællingen har siden ændret karakter og er mest nævneværdigt gået fra at være religiøs til i højere grad at være politisk, men grundtanken består. Brooks behandler desuden kort betydningen af USA's opfattelse af at være isoleret fra resten af verden – og hvordan denne har ændret sig siden terrorangrebet den 11. september, samt en håndfuld statistikker omkring amerikanernes syn på blandt andet militær magt og international engagement. I sin konklusion argumenterer Brooks for, at USA vil forblive den afgørende magt i international politik for nu – militært såvel som økonomisk (133).

Herefter vender Brooks tilbage til det indenrigspolitiske, hvor han i sin gennemgang af forfatningens exceptionelle rolle for det amerikanske samfund behandler fire nøgleelementer: Begrænset statsmagt, veneration for forfatningen, original hensigt og suverænitæt (85). Det følges op med et kapitel om den amerikanske drøm, og det er det kapitel, hvor Brooks argument står svagest. Baseret på en lang række statistikker konkluderer Brooks noget modvilligt, at USA ikke længere er exceptionel, når det kommer til social mobilitet: „What was once a solid pillar of American exceptionalism no longer distinguishes America from other affluent democracies. But Americans, including Black and Latino Americans, continue to believe in the dream.“ (117). Slutningen af citatet rummer Brooks' argument om, hvorfor USA alligevel bør betegnes som exceptionel. Trods et de facto fravær af en

særlig socioøkonomisk mobilitet i USA lever troen på den amerikanske drøm fortsat i bedste velgående, og ifølge Brooks er den exceptionel.

Brooks konkluderer undervejs, at enkelte faktorer som amerikanernes religiøsitet (45) og USA's overlegne militær magt (82) hver især alene er nok til at retfærdiggøre, at USA betegnes som exceptionel. Det fremstår som en noget tynd konklusion. Ikke mindst fordi en betegnelse af USA som exceptionel alene på baggrund af militær magt, som Brooks tilslutter sig på side 82, ikke lever op til hans indledende definition af American exceptionalism som noget kvalitativt, der ikke er bundet på USA's stormagtsstatus. Hvis det skal give mening at tale om American exceptionalism, må man kunne dokumentere, at USA skiller sig afgørende ud på en række parametre. Ellers er påstanden for let at skyde ned med henvisning andre landes exceptionelle status på enkeltområder.

Sådanne lidt letkøbte konklusioner er dog mindre skønhedspletter i en ellers velskrevet og velunderbygget bog. Der er tale om et meget ambitiøst værk, der afdækker en bred vifte af samfundsområder over en enorm tidsperiode på et meget begrænset antal sider. Det betyder nødvendigvis, at der til tider er tale om en lidt flygtig behandling af de forskellige emner som for eksempel kapitlet om religion, der bare fylder 17 sider. Man savner derfor til tider en dybere behandling af emnerne, og enkelte steder kan man stille spørgsmålstegn ved Brooks' prioriteringer. Det er så meget desto mere imponerende, at Brooks alligevel formår at kondensere så store mængder materiale til en sammenhængende fortælling, uden at den røde tråd går tabt.

Brooks har begået en bog, der på imponerende vis samler de vigtigste argumenter og historiografiske positioner inden for studiet af American exceptionalism – både de der bekender sig til begrebet, og de der kritiserer det. Alle hovedværkerne omtales, og der leveres en række illustrative citater. På den måde fungerer bogen som en god introduktion for læsere, der ikke er bekendt med feltets litteratur. Samtidig formår Brooks at fremstille et klart og provokerende argument, der gør bogen til et interessant indspark i den tilsyneladende uendelige debat omkring, hvorvidt USA er en exceptionel nation. Den er således også interessant læsning for eksperter inden for feltet, og uanset læserens baggrund vil bogen oplyse og provokere på samme tid.

Rasmus Sinding Søndergaard

Ph.d.-studerende, Center for Amerikanske Studier,
Syddansk Universitet